

Samenwerkend Toezicht Jeugd
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Uitkomsten verbeterpunten toezichtonderzoek Almere

Aanpak: Wijkteams en Gezinsbegeleiders
(2013: Versterkt verder en Multiprobleemgezinnen)

Juni 2015

Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ) verstaat onder een gezin met geringe sociale redzaamheid een gezin met chronische problemen op meerdere leefgebieden (minimaal vier), waarvan de ouders niet in staat zijn deze problemen zelf op te lossen.

Kinderen van dat gezin lopen hierdoor permanent risico's en/of ondervinden problemen. Het gezin kent vaak een historie van – vastgelopen – hulpverleningstrajecten die niet tot het gewenste resultaat hebben geleid.

- Gezin: omvat één of meerdere ouders, één of meerdere kinderen;
- Chronisch: de problematiek is blijvend, maar kan wel in intensiteit fluctueren;
- Leefgebieden: gezin, wonen, werk, inkomen, gezondheid, onderwijs en veiligheid.

Inleiding

In 2013 heeft STJ in Almere de aanpak 'Multiprobleemgezinnen' en de aanpak 'Versterkt Verder' op beleidsniveau getoetst aan de hand van het toetsingskader GGSR. Het toetsingskader GGSR bestaat uit vijf thema's voor verantwoorde zorg en ondersteuning voor gezinnen met een geringe sociale redzaamheid. De vijf thema's zijn:

- **Toeleiding:** gezinnen zijn in beeld en worden bereikt met de aanpak
- **Gezin centraal:** de aanpak stelt het gezin en zijn sociale netwerk centraal
- **De aanpak:** de aanpak is planmatig, samenhangend en vasthoudend en de regisseur is toegerust
- **Samenwerking:** er moet goede samenwerking zijn tussen de instanties die bij een gezin betrokken zijn
- **Continu:** indien nodig moeten zorg en ondersteuning langdurig kunnen worden ingezet, in wisselende aard en intensiteit

Ontwikkeling 2014

Op 20 november 2014 heeft de gemeente in een gesprek aan STJ gerapporteerd op welke wijze de verbeterpunten uit de factsheet *Uitkomsten toezichtonderzoek Almere* op beleidsniveau zijn opgepakt. De gemeente Almere heeft aan STJ laten weten dat de aanpakken in 2014 zijn voortgezet, maar dat in 2015 deze aanpakken niet in dezelfde vorm blijven voortbestaan. De aanpak Multiprobleemgezinnen en Versterkt Verder worden in 2015 doorontwikkeld op basis van Kadernota sociaal domein "Doen wat nodig is" en het Beleidsplan sociaal domein 2015, "Almere aan zet!".

Voor de aanpak Versterkt Verder betekent dit dat de methodiek behouden blijft en MEE samen met de William Schrikker Groep beziet op welke wijze de methodiek ingezet kan worden in de nieuwe structuur. De aanpak Multiprobleemgezinnen is eind 2014 afgesloten. De eindevaluatie van deze aanpak wordt gebruikt als bouwstenen voor de hulp en ondersteuning aan multiprobleemgezinnen in de nieuwe zorgstructuur vanaf 1 januari 2015.

De gemeente Almere gaat ondersteuning aan haar burgers geven door binnen de stad wijkteams op te richten, waar medewerkers van diverse geledingen samenwerken. De ondersteuning aan burgers is gebiedsgericht georganiseerd. Op wijkniveau komen er 16 teams van wijkwerkers en stadsbreed bestaat er het netwerk van gezinsbegeleiders dat op stadsdeelniveau samenwerkt met de wijkteams in dat specifieke stadsdeel. Met de start van de wijkteams is het de bedoeling dat een thema als burgerparticipatie in 2015 geleidelijk verder vorm krijgt. De wijkteams zullen kijken naar leefbaarheid en veiligheid, dragen bij aan eigen initiatieven van bewoners en signaleren problemen. Zij voeren keukentafelgesprekken waarin de eigen mogelijkheden van bewoners worden onderzocht. De wijkteams werken samen met instanties die aanvullende hulp bieden zoals schuldhulpverlening, jeugdhulpinstellingen, UWV, GGz-instellingen. De teams van wijkwerkers zijn de 'oren en de ogen' in de wijk. Het is de bedoeling dat er een goede samenwerking tot

stand komt met instanties zoals de huisartsenpost, politie, scholen, woningbouwcorporaties, bewonersorganisaties, sportverenigingen, combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches.

Bij complexe problematiek kan de hulp worden ingeroepen van gezinsbegeleiders. Gezinsbegeleiders zorgen voor gecoördineerde en op elkaar afgestemde ondersteuning bij meerdere hulpvragen in één huishouden. Zij hebben mandaat om een rondetafelgesprek en aanvullende ondersteuning in te zetten. Ze ondersteunen een individu of een gezin bij het voeren van de regie en maken samen met de inwoner een ondersteuningplan. Deze gezinsbegeleiders kunnen ook toegang bieden tot aanvullende ondersteuning. De gezinsbegeleiders zijn georganiseerd in een stedelijk netwerk en komen uit organisaties die specifieke deskundigheid hebben in het leveren van deze gezinszorg in gezinnen met complexe problemen.

De aansturing van het netwerk van gezinsbegeleiders gebeurt door een gemeentelijke manager die in elk stadsdeel (5) zal worden aangesteld. Bij zeer complexe problematiek of wanneer de samenwerking stopt, is de gemeentelijke brandpuntfunctionaris de autoriteit om voor alle partijen bindende beslissingen te nemen.

STJ heeft in 2014 niet de volledige aanpak Multiprobleemgezinnen en Versterkt Verder getoetst aan de hand van het GGSR toetsingskader. Wel is bekeken op welke wijze de verbeterpunten uit 2013 zijn opgepakt in de nieuwe werkwijze. Het overzicht op de volgende pagina's geeft weer of de verbeterpunten uit 2013 zijn opgepakt, en zo ja, op welke wijze dit is gebeurd.

Uitkomsten verbeterpunten

Toeleiding			
Indicator	2013 Multiprobleemgezinnen	2013 Versterkt Verder	2014
Alle netwerkpartners hanteren dezelfde omschrijving van GGSR	X De gemeenschappelijkheid in de beschrijving wordt gemist. De antwoorden variëren van het beschrijven van gezinnen met complexe problemen tot het benoemen van individuen of jongeren in de leeftijdsgroep tussen 9 en 14 jaar.		✓ De gemeente heeft geen doelgroepenbeleid en gaat ook geen doelgroepenbeleid ontwikkelen. Maar voor alle partijen is met de uitgangspunten voor 2015 een duidelijke gemeenschappelijke omschrijving gerealiseerd.
De netwerkpartners weten waar de gezinnen voor de aanpak kunnen worden aangemeld	X De ondervraagde netwerkpartners benoemen allemaal andere punten waar een gezin aangemeld kan worden. De gemeente noemt naast het 'Opschalingsmodel jeugd', het Veiligheidshuis en de politie. Volgens een van de netwerkpartners is er helemaal geen aanmeldpunt.		✓ Aanmeldingen zullen in het vervolg altijd via de wijkteams binnenkomen, daarvoor is een algemeen telefoonnummer beschikbaar. Ook bestaat de mogelijkheid de aanmelding via de website te doen. De betrokken professionals weten op welke wijze zij voor gezinnen met complexe problemen de hulp en ondersteuning vanuit het netwerk van gezinsbegeleiders kunnen invoeren.

Gezin centraal			
Indicator	2013	2014	2014
Binnen de aanpak wordt het sociale netwerk van het gezin benut	X Uit antwoorden en documenten blijkt niet dat het sociale netwerk van het gezin wordt benut.		X In de nieuwe werkwijze zal hieraan aandacht besteed gaan worden. Het inzetten en benutten van het sociale netwerk in o.a. het familiegroepplan zal bij de professionals nog meer onder de aandacht gebracht gaan worden. Dit moet op termijn tot een cultuurverandering bij de professionals gaan leiden.

Vervolg uitkomsten verbeterpunten

Aanpak			
Indicator	2013 Multiprobleemgezinnen	2013 Versterkt Verder	2014
De gemeente zorgt voor een gezamenlijke visie op de aanpak GGSR	X Er is geen gezamenlijke visie op de zorg en ondersteuning voor de GGSR. In 'Het procesplan 'Pilot aanpak Multiprobleemgezinnen, Gemeente Almere, Kabinet en Veiligheid Januari 2013'', wordt geschreven over behoefte aan een stadsbrede visie en regie.	X Er is geen gezamenlijke visie op de zorg en ondersteuning voor GGSR. In het projectplan wordt wel geschreven over een 'behoefte aan een stadsbrede visie en regie'.	✓ Er ligt momenteel een stadsbrede visie die verder uitgerold gaat worden.
De netwerkpartners hebben gezamenlijke doelen geformuleerd ten aanzien van de aanpak GGSR	X De omschrijvingen van de doelen zijn verschillend. Deze variëren van het bestrijden van overlast door jongeren, verbeteren van het opvoedklimaat, het teruggeven van regie over het eigen leven aan het gezin, tot een doelbeschrijving vanuit het veiligheidsperspectief.		✓ Het doel van de gemeente is voorkomen dat mensen op specialistische ondersteuning zijn aangewezen (preventie), voorzien in voldoende voorzieningen voor mensen die dat nodig hebben en zorg dragen voor een helder en zorgvuldig toegangsproces. De gemeente Almere zet daarbij specifiek in op twee doelstellingen: 1) Het vergroten van de burgerkracht 2) Het inrichten van een meer effectieve en efficiënte ondersteuning die nog meer inzet op preventie en laagdrempelige en samenhangende ondersteuning /-opvang huishoudens/-gezinnen die dat nodig hebben.
Uitgangspunt bij de aanpak is dat het gezin niet wordt losgelaten		X De netwerkpartners geven aan dat het gezin wordt losgelaten als ze niet meer willen meewerken, dit is een risico. Er zijn verschillende beelden bij de netwerkpartners en de gemeente over het wel of niet kunnen inzetten van dwang en drangmaatregelen.	X De verbindingen met het drang- en dwangkader zijn nog niet gemaakt, het gesprek hierover moet nog plaatsvinden.

Vervolg uitkomsten verbeterpunten

Samenwerking			
Indicator	2013 Multiprobleemgezinnen	2013 Versterkt Verder	2014
Alle partijen die relevant zijn, zijn verbonden aan de aanpak.	X Een van de netwerkpartners noemt alleen maatschappelijk werk en de GGD. Politie en onderwijs zijn niet genoemd. Gezien de doelgroep en de doelen van deze aanpak is dit opmerkelijk.		✓ De verbindingen tussen de partijen zijn inmiddels gemaakt. Dat geldt ook voor politie en onderwijs.
Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt over de aanpak	X Er is geen formele samenwerkingsovereenkomst vastgesteld. De samenwerkingsafspraken verlopen grotendeels op casusniveau en in onderling overleg. Ondanks dat er zich op dit moment geen problemen voordoen in de samenwerking, kan het niet vastleggen van de onderlinge samenwerkingsafspraken, leiden tot een risico in de continuïteit (van de samenwerking) van de zorg of ondersteuning van de gezinnen.	X De samenwerkende partijen hebben zich op beleidsniveau inhoudelijk geconformeerd aan het beleid zoals beschreven in 'Het Oké-punt, dat ben je zelf, Oké-centrum voor jeugd en gezin, Almere', In het Oké-netwerkoverleg komen deze afspraken aan bod en worden ook op casusniveau afspraken gemaakt. Er zijn echter geen formele samenwerkingsafspraken gemaakt op beleidsniveau in de zin van een convenant of een overeenkomst. Dit kan een risico betekenen voor de continuïteit van de aanpak.	✓ De samenwerkingsafspraken zijn met zowel de wijkteams als de expertteams (netwerk van gezinsbegeleiders) afgesloten in de vorm van een convenant. Verder is het mandaat geregeld 'wie wat mag', waarbij de doorzettingsmacht bij de regisseur ligt. Ook de afstemming met het onderwijs is gezocht via het OOGA. Met het afsluiten van het Convenant Veiligheid zijn er ook met scholen werkafspraken gemaakt.

Continu			
Indicator	2013 Multiprobleemgezinnen	2013 Versterkt Verder	2014
Netwerkpartners zorgen voor beschikbaarheid van zorg en ondersteuning voor de gezinnen binnen de aanpak	X Er zijn geen afspraken gemaakt om te voorkomen dat het gezin moet wachten op hulp.	X De gemeente en een netwerkpartner zijn van mening dat hierover geen afspraken zijn gemaakt. De andere netwerkpartner geeft aan dat de gezinnen buiten een eventuele wachtlijst om ondersteuning krijgen. Er is geen consistent beeld.	X Hiervoor zijn nog geen specifieke maatregelen getroffen. Of dit naar de toekomst een punt van aandacht wordt, zal blijken uit de monitoring die wordt opgestart in de nieuwe werkwijze in 2015. Het uitgangspunt is, werken zonder wachtlijsten.
Netwerkpartners hebben de afspraak gemaakt dat de intensieve zorg en ondersteuning indien nodig een vervolg kunnen krijgen	X In het Procesplan staat geschreven dat het regelen van nazorg een taak van de gezinsmanager is. Volgens de gemeente moeten hierover nog afspraken worden gemaakt. Dit blijkt ook uit de antwoorden van de netwerkpartners.	X Volgens de gemeente en een netwerkpartner zijn er geen afspraken gemaakt om te voorkomen dat gezinnen moeten wachten op zorg en ondersteuning. Volgens de andere netwerkpartner is de gemeente Almere hier nog volop mee bezig, maar is een oplossing nog niet voorhanden. Er kan wel worden 'afgeschaald' naar geïndiceerde zorg.	✓ In de nieuwe werkwijze is voorzien van een waakvlam constructie.